

Juryverslag Museumtijdschrift Tentoonstellingsprijs 2021

Bijeenkomst : donderdag 17 juni 2021, 10 uur, Vrije Academie
Aanwezig : Adriana Esmeijer, oud-directeur Prins Bernhard Cultuurfonds en juryvoorzitter, Peter van Duinen, directeur Vrije Academie en Marina de Vries, hoofdredacteur Museumtijdschrift (verslag)

JURYBERAAD

Het gesprek vindt plaats op basis van een door Museumtijdschrift voorbereide longlist, van tentoonstellingen waaraan in het magazine een groot artikel is gewijd, een enkele aanvulling daargelaten. De reeks weerspiegelt de breedte van het blad, van oude tot hedendaagse kunst, en van design tot erfgoed. Het gaat om in totaal 80 tentoonstellingen, georganiseerd door een Nederlands museum tussen augustus 2019 en juli 2021 (een lange periode, vanwege corona is de editie van 2020 vervallen). Beoordelingscriteria zijn onder meer: een verrassende invalshoek en doordacht concept, de mogelijkheid tot nieuwe of andere inzichten en een goede publieksvriendelijke presentatie.

In de eerste ronde passeren alle tentoonstellingen de revue, voorzien van kort commentaar en van voorkeursstemmen. Ingeval van meerdere tentoonstellingen van een en hetzelfde museum is gekozen voor de naar mening van de jury meest bijzondere van de reeks.

Ondanks corona zijn er in de looptijd van deze nominatieronde talrijke, bijzondere tentoonstellingen gemaakt, verspreid over het hele land. De jury heeft met name belangstelling voor met veel zorg, liefde en blijheid gemaakte tentoonstellingen, waaraan soms jaren onderzoek vooraf is gegaan. Sommige 'blockbusters', zoals de Monettentoonstelling in Kunstmuseum Den Haag, zijn met het voordeel van de terugblik extra bijzonder, omdat het de vraag is wat voor sporen de pandemie in de toekomst achterlaat en of dit soort tot nog toe vanzelfsprekende, complexe projecten, met internationale bruiklenen van diverse musea, nog mogelijk zijn.

Bij de nominaties zitten dit jaar grote musea, zoals het Rijksmuseum in Amsterdam, dat met de tentoonstelling 'Slavernij. Tien waargebeurde verhalen' zijn nek uitsteekt en een belangrijke om niet te zeggen essentiële voorbeeldfunctie op zich neemt om het debat over een tot nog toe veronachtzaamd deel van onze geschiedenis aan te wakkeren en de blik te verruimen. Maar ook kleinere musea zoals Kunsthal Kade in Amersfoort, dat zijn geplande drieluik vanwege corona moest reduceren tot een tweeluik. Kade toonde zonder eigen collectie een ambitieus eigen programma naar aanleiding van de Amerikaanse verkiezingen. Met 'Tell me your story', een overzicht van 100 jaar Afro-Amerikaanse kunst, als onbetwist hoogtepunt.

Opvallend is ook de wat eigenwijze en 'vernieuwende' blik van de kleinere musea, zoals het Design Museum Den Bosch, dat met de zeer geserreerd opgediende en unieke tentoonstelling 'Design van het Derde Rijk' ondanks nogal wat commentaar vooraf een onverwachte publiekstrekker in huis had. Ook Museum Catharijneconvent maakte indruk met de tentoonstelling 'North & South', waarmee een tot dan toe onbekende verwantschap werd aangetoond tussen Middeleeuwse kunst uit het zuiden en het noorden van Europa. Over 'Van Goghs intimi' in Het Noordbrabants Museum in Den Bosch merkt de jury op dat Van Gogh weliswaar wereldberoemd is, vooral in het buitenland zeer wordt gewaardeerd maar vreemd genoeg minder geliefd is in eigen land. De tentoonstelling in Den Bosch liet het

grote publiek op geraffineerde wijze een andere, minder bekende kant zien van deze zogenaamd verwrongen ziel.

Uiteraard is de tijdgeest voelbaar in de selectie. In onderwerpen als diversiteit en belangstelling voor de koloniale geschiedenis volgen de musea het maatschappelijke debat op gepaste afstand. Maar ook schijnbaar tijdloze, kunsthistorische onderwerpen zoals de nooit eerder in Nederland op deze wijze getoonde John Constable in het Teylers Museum worden door de jury zeer gewaardeerd en met een nominatie gehonoreerd.

De selectie van de 10 genomineerden is daarmee een ode aan de inventiviteit, de nieuwsgierigheid, de diversiteit, het lef, het plezier en de gedrevenheid waardoor het Nederlandse museumlandschap wordt gekarakteriseerd. De jury wenst van harte dat deze hoge kwaliteit, inventiviteit, diversiteit en lichte brutaliteit van de Nederlandse, museale tentoonstellingen postcorona blijven bestaan. Het laatste woord is aan de stemmer.

De top 10 ziet er als volgt uit:

1. Van Goghs intimi – vrienden, familie, modellen; Het Noordbrabants Museum, Den Bosch, 21.9.19-12.1.20

Mooie, ontroerende en relevante tentoonstelling over het sociale netwerk van een van 's lands bekendste kunstenaars. Door juist niet de wereldberoemde schilderijen te tonen maar onbekendere portretten, tekeningen, brieven en schetsboekjes, waarbij Van Goghs hele leven de revue passeert, kreeg het grote publiek een nieuwe blik: vanachter de hardnekkige mythe van het eenzame kunstenaarsgenie kwam een mens van vlees en bloed tevoorschijn.

2. Design van het Derde Rijk; Design Museum Den Bosch, Den Bosch, 8.9.19-19.1.20

Taboedoorbrekende, gedurfde, interessante, allesbehalve sensatiebeluste tentoonstelling over een thematiek, die twintig jaar geleden nog niet voor het voetlicht gebracht kon worden. Aan de hand van objecten, affiches, films, meubels, luciferdoosjes etcetera toonde de expositie hoe verstrekkend en bewust het naziregime vormgeving inzette om zijn kwaadaardige ideologie te ontwikkelen en te verspreiden. In de in thema's onderverdeelde grote zaal hing een gewijde stilte. Terecht dat voor deze bewustzijns vergrotende tentoonstelling het publiek massaal toeliep.

3. Monet – Tuinen van verbeelding; Kunstmuseum Den Haag, Den Haag, 12.10.19-2.2.20

Deze aangename, tijdloze tentoonstelling bracht een grote serie late watertuinlandschappen van de beroemde meester Claude Monet bijeen, waarin hij uitgebreid experimenteert met kleur en vorm als voorbereiding op zijn levenswerk, de 'grandes décorations'. De kleurexplosies, de reflecties, de steeds lossere wordende schilderijstijl: de tentoonstelling zorgde zichtbaar voor blije bezoekers. Ook aangenaam: de manier van presenteren die Kunstmuseum Den Haag typeert, waarbij de tentoonstellingsvormgeving op de achtergrond blijft en de getoonde werken goed tot hun recht komen.

4. North & South, Middeleeuwse kunst uit Catalonië en Noorwegen 1100-1350; Museum Catharijneconvent, Utrecht, 25.10.19-26.1.20

Interessante en bijzondere tentoonstelling over zeldzame, laatmiddeleeuwse kunst(nijverheid). Uit eigen onderzoek bleek dat de hier zelden geëxposeerde en niet eerder tezamen gebrachte, gebeeldhouwde en beschilderde mis- en altaarstukken uit het hoge noorden en het uiterste zuiden opmerkelijke overeenkomsten vertonen. Daaruit kan

geconcludeerd worden dat ook in deze afgelegen gebieden, waartussen weinig uitwisseling plaats had, een eenheid bestond in christelijke beeldtaal. Een originele en nieuwe blik op Europa avant la lettre.

5. Tell Me Your Story. 100 jaar storytelling in Afrikaans-Amerikaanse kunst; Kunsthal Kade, Amersfoort, 8.2-30.8.20

Indrukwekkend en visueel rijk overzicht van 100 jaar Afrikaans-Amerikaanse kunst, met ruim 140 werken van bijna vijftig kunstenaars. De tentoonstelling is met zorg, aandacht, liefde en kennis samengesteld door gastcurator Rob Perrée, die deze kunst al sinds de jaren negentig volgt. Voor het grote publiek was dit een eerste kennismaking met een dergelijk grote hoeveelheid kunst uit de zwarte cultuur, daarnaast is de expositie een verrijking van het vakgebied. Gewaagd, zeker voor een middelgroot museum zonder eigen collectie, origineel en belangrijk.

6. Lucas Gassel; Museum Helmond, Helmond, 10.3-30.8.20

Zeer ambitieuze en boeiende tentoonstelling over deze Zuid-Nederlandse, niet zo bekende pionier van de landschapsschilderkunst. Niet eerder werd een tentoonstelling of grondige studie gewijd aan de in Helmond geboren Gassel. De jury waardeert het zeer dat een middelgroot museum met in eerste instantie een regionale oriëntatie dit unieke overzicht voor elkaar heeft gekregen. Vanuit de hele wereld zijn schilderijen, prenten en tekeningen bijeengebracht. Helaas is de expositie vanwege corona beperkt open geweest.

7. John Constable; Teylers Museum, Haarlem, 19.9.20-27.6.21

Alleen al het feit dat werk van Constable niet of nauwelijks in Nederland is te zien, maakt dit eerste Nederlandse overzicht de moeite waard. In een grote hoeveelheid schilderijen, olieverfschetsen en tekeningen kwam het oeuvre van Constable tot leven, in het bijzonder zijn belangstelling voor het vastleggen van een moment. Ook was er middels zijn verzameling prenten en schetsen aandacht voor zijn grote belangstelling voor de Hollandse en Vlaamse landschapsschilderkunst van de zeventiende eeuw. De uitzonderlijke tentoonstelling over deze studieuze kunstenaar past uitstekend bij de wetenschappelijke context van het Teylers Museum.

8. Boijmans Drive-thru in Ahoy!; Pop-up Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam, 1-23.8.20

De jury heeft veel lof voor deze in korte tijd geïmproviseerde, unieke, ongebruikelijke tentoonstelling, waarbij op basis van de coronaregels een geheel nieuwe kunstervaring werd geboden. Vanuit ter beschikking gestelde, elektrische auto's kon het publiek op veilige afstand van elkaar langs een aantal iconische kunstwerken rijden. De pop-up tentoonstelling in de enorme hal 1 van Ahoy Rotterdam was in mum van tijd uitverkocht. De jury heeft veel waardering voor de inventiviteit en het plezier van de expeditie, die ook publiek trok dat doorgaans minder geneigd is een museum te bezoeken.

9. Slavernij. Tien waargebeurde verhalen; Rijksmuseum, Amsterdam, 5.6-29.8.21

Dat het meest prestigieuze museum van Nederland zich in een grootschalige thematentoonstelling waagt aan een minder glorieus aspect van de vaderlandse geschiedenis, is prijzenswaardig en van groot belang. De route lang tien waargebeurde persoonlijke verhalen van uiteenlopende aard, door de eeuwen heen en van de West tot de

Oost, bracht het onderwerp slavernij via objecten, kaarten, schilderijen en manuscripten genuanceerd en met ruimte voor de eigen ervaring tot leven. In de zalen van de lang van tevoren uitverkochte tentoonstelling heerste een sfeer van concentratie en stilte. Behalve het publiek brengt de tentoonstelling ook het museum aan het denken: dat bekijkt de eigen collectie voortaan met andere blik.

10. Marinus Boezem. Alle shows; Kröller-Müller Museum, Otterlo, 24.4-14.11.21

Interessant eerbetoon aan een belangrijke Nederlandse, nog levende kunstenaar die op eigen, unieke wijze opereerde binnen de internationale, conceptuele kunst. Bijzonder is de gerealiseerde serie werken: in hoofdzaak niet eerder uitgevoerde 'Shows', waarmee de kunstenaar in de jaren zestig via schetsen bij de musea aanklopte. Boezems destijds onorthodoxe werk is duidelijk geworteld in de jaren zestig, maar heeft ook een hoogstactuele thematiek, van aandacht voor de natuur en voor het belang van spel, fantasie en verwondering. Dat maakt de tentoonstelling een feest van herkenning voor ouderen en een relevante, nieuwe kennismaking voor een jongere generatie.